

УДК 373–056.2 / .3

**DEVELOPMENT OF THE ORIENTATION TO A HEALTHY LIFESTYLE
IN EARLY SCHOOL-AGE CHILDREN WITH INTELLECTUAL
DISABILITIES****ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ СПРЯМОВАНОСТІ НА ЗДОРОВИЙ
СПОСІБ ЖИТТЯ****Nikolenko L. M. / Ніколенко Л. М.***PhD in Pedagogy, As, Prof. / канд. пед. наук, доцент*

ORCID: 0000–0001–8708–3117

*Oles Honchar Dnipro National University,**Dnipro, Science Avenue, 72, 49000**Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,**Дніпро, пр. Науки, 72, 49000***Tsurikova N.I. / Цурикова Н. І.***educator**Communal institution "Preschool Education Institution (nursery-kindergarten)**of the combined type No. 7 «Lastivka»**Dnipropetrovsk region, Novomoskovsk, str. Spaska 8-g, 51200**вихователь**Комунальний заклад «Заклад Дошкільної Освіти (ясла-садок) комбінованого типу №7**«Ластівка» Новомосковської міської ради**Дніпропетровська область, м. Новомосковськ, вул. Спаська 8-г, 51200*

Анотація. Стаття стосується проблеми формування, збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів з інтелектуальними порушеннями. Відмічено, що правильно організована освітня система для осіб з інтелектуальними порушеннями дає позитивний ефект і сприяє значному просуванню в напрямку адаптації цих дітей до життя у суспільному середовищі. Презентовано можливості застосування технології розв'язання винахідницьких завдань щодо формування спрямованості на здоровий спосіб життя молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.

Ключові слова: здоров'язберігаючі технології, діти з порушеннями інтелектуального розвитку, молодші школярі, здоровий спосіб життя, технологія розв'язання винахідницьких завдань – Круги Лулія.

Abstract. The article deals with the problem of forming, preserving and strengthening the health of junior schoolchildren with intellectual disabilities. It is noted that a properly organised educational system for persons with intellectual disabilities has a positive effect and contributes to significant progress in the adaptation of these children to life in the social environment. The possibilities of applying the technology of solving inventive tasks to form a healthy lifestyle for junior schoolchildren with intellectual disabilities are presented.

Keywords: health-preserving technologies, children with intellectual disabilities, younger schoolchildren, healthy lifestyle, technology for solving inventive tasks - Lullia Circles.

Вступ

На сьогоднішній день здоров'я людини вважається одним із пріоритетних і найважливіших показників соціального благополуччя суспільства. Здоров'я — найбільша цінність, яка, безсумнівно, повинна займати перше місце серед потреб людини. У нашій державі приділяється велика увага розвитку та виховання у дітей та молоді дбайливого ставлення до свого здоров'я та прагненню вести здоровий спосіб життя.

Першочерговим завданням соціальної політики держави є забезпечення нормальних умов життєдіяльності та повноцінної адаптації дітей з обмеженими можливостями у соціумі, що й передбачено урядовою програмою «Діти України», «Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті».

До теми використання «здоров'язберігаючих технологій» зверталися у своїх наукових напрацюваннях такі педагоги, як Е. Бах, В. Лозинський, В.П. Беспалько, Б.С. Блума, М.В. Кларина, М.А. Чошанова. У своїх дослідженнях вони визначали про єдність систем у педагогіці, психології, медицині, які спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я дошкільників та учнів з порушеннями інтелекту.

З позиції сьогодення застосування здоров'язберігаючих технологій у початковій школі сприяє підвищенню якості навчально-виховного процесу та формуванню у дітей з інтелектуальними порушеннями стійкої мотивації на здоровий спосіб життя.

Основний текст

Мета усіх здоров'язбережувальних освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, вміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати отримані знання в повсякденному житті.

Загалом, технології корекційно-розвивального навчання учнів з інтелектуальними порушеннями базуються на врахуванні індивідуальної працездатності відповідно до можливостей (доступність матеріалу); урізноманітненні методів і прийомів навчання (дозування, унаочнення, засоби підтримки уваги); створенні умов, які стимулюватимуть учнів до навчання і запобігатимуть виникненню втоми (стимулюючі засоби, дидактичні ігри та вправи). У зв'язку з цим особливої актуальності набуває впровадження та організація здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховній діяльності дошкільників й молодших школярів з розумовими порушеннями.

Згідно з Концепцією формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді основними завданнями педагога є:

- впровадження у навчально-виховний процес особистісно орієнтованої моделі формування в учнів навичок здорового способу життя, вміння приймати оптимальні рішення щодо збереження і зміцнення власного здоров'я у різних ситуаціях, зокрема екстремальних;
- удосконалення форм і методів формування здорового способу життя;
- формування у дітей негативного ставлення до шкідливих поведінкових звичок.

У своїй статті педагог Грицюк Н. [3, с. 58] серед основних технологій навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями вказує на модифікацію змісту освіти до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у зменшенні обсягу та спрощенні характеру навчального матеріалу; позитивне оцінювання навіть найменших успіхів дитини. а також зазначає, що в процесі навчання дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку, необхідно використовувати спеціальне обладнання (спеціальні підручники, площинні моделі, об'ємні муляжі, розвиваючі ігри тощо).

Беручи до уваги наведені вище завдання, вважаємо, що з метою формування у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями спрямованості на здоровий спосіб життя можливо ефективно застосовувати технологію ТРВЗ (технологія розв'язання винахідницьких завдань), котру називають школою творчої особистості. Вчені визначили її девіз - «творчість у всьому»: у постановці питання, в прийомах його вирішення, в подачі матеріалу. Вони зазначають, що в методиці ТРВЗ немає методів у звичному сенсі слова, є інструмент, за допомогою якого педагоги та батьки самі «винаходять» свою педагогіку, яка буде цікава дітям.

Так, проблема збереження здоров'я дітей та пошук ефективних засобів у формуванні в них знань про своє здоров'я спонукала до створення дидактичних ігор здоров'язбережувального спрямування за технологією ТРВЗ. Ця система розвивальних дидактичних ігор, занять не має на меті змінювати основну програму, а максимально полегшує засвоєння матеріалу, покращує ефективність навчальної діяльності. ТРВЗ дає позитивні результати щодо розвитку уяви, фантазії, творчості дітей. Ігри, розроблені за технологією ТРВЗ,, виступають важливим засобом пізнавального розвитку, розвитку мовлення, пізнавальної активності дітей з порушеннями інтелекту, що сприяє розширенню знань про навколишній світ.

Цю технологію ми запровадили у розробці ігор для формування у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями спрямованості на здоровий спосіб життя.

Технологія гри. Ігри у ТРВЗ побудовані на кругах Луллія. Це прилад, який складається із кругів, нанизаних на загальний стрижень. Круги складені у вигляді вежі, вгорі якої – стрілка. Все має вільно рухатися. Кожен круг поділений на сектори. Чим менший круг, тим менше секторів. У кожен сектор вкладаються картинки предметів побуту, тварин, птахів, казкових героїв, цифр тощо. Утворюється трійка або пара картин, які треба логічно та послідовно зв'язувати, надаючи відповідь на питання. За правилами гри дитині надається можливість сформулювати відповідь.

Стосовно формування спрямованості на здоровий спосіб життя, *ми виокремили такі теми:*

- 1) зв'язок між харчуванням та здоров'ям;
- 2) високий рівень захворюваності, пов'язаний з неправильним харчуванням;
- 3) значення збалансованого харчування;
- 4) перевага продуктів, багатих на корисні речовини;
- 5) необхідність правильного харчування для здоров'я та успішного навчання;

Були підібрані такі картки (зображення):

- узагальнені назви продуктів (молочні, м'ясні, рибні, кондитерські вироби, хлібобулочні, крупи, овочі, фрукти, ягоди, напої);
- картки продуктів: молоко, кефір, сметана, м'ясо, ковбаса, сосиски, хліб, булка, пиріжок, цукерки, торт, печиво, риба, рибні консерви, сік, вермішель, гречка, рис, борошно, сіль, яблука, абрикоси, сливи,

- черешня, вишня, яблука, картопля, цибуля, морква;
- картки страв: каша, суп, борщ, вареники, картопля тушкована, квашена капуста. компот, чай;
 - картки шкідливих продуктів: чіпси, гамбургери, смажені сухарики, жуйки, тістечка, фанта, кока-кола;
 - картки - час доби (ранок, день, вечір, ніч); дитина за сніданком, обідом, вечерею;
 - картки казкових героїв: Незнайко, Маша, Івасик;
 - картонажні кошики (плоскі - 3);
 - картки - дерева: яблуня, груша, куш, рослина; сад, город, куші в саду;
 - картки: холодильник, кухонна шафа, хлібниця, цукерниця, коробочки, торбинки для круп;
 - картки-фішки: шкідлива їжа – червоні фішки, корисна їжа - зелені фішки.

Перелік завдань, які вирішувалися з використанням Кругів Луллія:

1. Формувати у дітей спрямованість на здоровий спосіб життя.
 2. Вчити поняттям «здорове харчування», «корисні, шкідливі продукти».
- Розуміти, що захворювання можуть бути пов'язані з харчуванням.
3. Збагачувати та поповнювати знання дітей про продукти харчування, їх різноманітність у раціоні.
 4. Вчити усвідомлено підходити до свого харчування (аналізувати, узагальнювати, робити висновки).
 5. Формувати вміння розрізняти продукти, що можна вживати постійно, та які не можна вживати у великій кількості.
 6. Вчити обирати корисні продукти, страви у своєму раціоні.
 7. Збагачується активний і пасивний словник дитини із назв продуктів.
 8. Вчити називати страви національної української кухні, склад та їх приготування.
 9. Розвивати пізнавальну активність, мовлення, мислення, увагу, пам'ять дітей.
 10. Вчити дітей придумувати назви фантастичних продуктів, страв.
 11. Розвивати вміння встановлювати причинно – наслідкові зв'язки між станом здоров'ям і збалансованим харчуванням.
 12. Закріпити вміння дітей розрізняти фрукти, овочі, ягоди та узагальнювати їх одним словом.
 13. Вправляти в умінні називати частини доби, рахувати зображення, орієнтуватися у просторі.
 14. Вчити пояснювати свій вибір у рішенні проблеми, обґрунтовувати свою думку у виборі продукту чи страви.
 15. Виховувати у дітей дбайливе ставлення до свого здоров'я.

Завдяки ігровій спрямованості, незвичності пристрою у вигляді Кругів Луллія діти навчилися усвідомлювати про вплив якісного та збалансованого харчування на здоров'я людини. Діти зрозуміли такі поняття, як корисні та шкідливі продукти. Діти засвоїли знання про назви продуктів, страв, навчилися їх узагальнювати одним словом. Діти ознайомилися із назвами національних

українських страв та їх складом, приготуванням. Опанували такі навички, як вибирати страви і правильно вживати їжу протягом дня. У дітей бажання бути здоровими та сильними, виховувалася спрямованість на здоровий спосіб життя.

Таким чином, практично була доведена ефективність застосування технології ТРВЗ щодо формування спрямованості на здоровий спосіб життя у молодших школярів з порушеннями інтелекту.

Висновки

Були розглянуті матеріали досліджень українських науковців з формування у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями спрямованості на здоровий спосіб життя. Визначена мета усіх здоров'язбережувальних освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, вміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати отримані знання в повсякденному житті.

Було показано можливість застосування технології ТРВЗ у формуванні спрямованості молодших школярів з інтелектуальними порушеннями на здоровий спосіб життя. За допомогою цієї технології можна творчо підходити до формування знань дітей з основ здоров'я, з формування умінь, навичок та спрямованості на здоровий спосіб життя. За спостереженнями у ігровій діяльності, діти навчилися не тільки обслуговувати себе, але і дбайливому ставленню до власного здоров'я.

Література

1. Галецька Ю. В. Програма формування соціально-побутових навичок у дітей з помірним та тяжким ступенем інтелектуального порушення. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 15. С. 44-55. URL: <http://surl.li/jlzdq>

2. Грицюк Н. Л. Технології навчання дітей з інтелектуальними порушеннями помірного і тяжкого ступенів, Пер. вид. Майбуття. Липень-серпень. 2023. № 13-16 (708-711) до 2023/2024 навчального року.

3. Желева О.І. Формування навичок здорового способу життя: метод. посіб. Золотоноша, 2014. 147 с.

4. Колишкін О.В. Вступ до спеціальності «Корекційна освіта»: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2013. 392с.

5. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. С. 29-39.

6. Войтко В. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами: сучасні підходи: навчально-методичний посібник. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2016. 84 с

7. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О.В. Гаврилов, М. П. Матвеева; [за заг. ред. С. П. Миронової]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. С. 31-59.

8. Розвиток освітніх технологій у початкових школах України (1959–2018 рр.) : Монографія. / Олександра Янкович. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 162 с.

9. Телячук В. П. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ в початковій школі / Автори-упорядники: О. В. Лесіна, В. П. Телячук. Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. 112 с. (Серія «Педагогічні інновації. Майстерня»).